

ХРЕСТОМАТІЯ 3 ІСТОРІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ

Під заг. редакцією проф. В. Л. Петрушенка

Навчальний посібник

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих закладів
освіти III–IV рівнів акредитації

**Львів
«Новий Світ-2000»
2020**

УДК 101(109)(4)(075.8)
ББК 87.3(4)я73
X 91

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу видавництва заборонено.

Рекомендовано до видання Вченою радою Інституту гуманітарних і соціальних наук Національного університету «Львівська політехніка»

Рецензенти:

Семенюк Е. П. – доктор філос. наук, професор, зав. кафедри філософії Національного лісотехнічного університету України;

Лисий В. П. – доктор філос. наук, професор кафедри філософії Львівського національного університету ім. І. Франка;

Шабанова Ю. О. – доктор філос.наук, професор, зав. кафедри філософії Національного гірничого університету.

ISBN 978-966-418-240-6

X 91 Хрестоматія з історії європейської філософії : [навчальний посібник для самостійної роботи студентів] / Під заг. редакцією проф. В.Л. Петрушенка. – Львів: Новий Світ-2000, 2020. – 572 с.

Хрестоматія являє собою вибірку текстів та фрагментів творів видатних представників європейської філософії. Мета Хрестоматії – надати можливість студентам негуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів України самостійно опрацювати ідейні надбання видатних представників європейської філософії у формі перекладів текстів, що частково адаптовані у навчальних цілях та максимально наближені до оригіналів. Вміщені матеріали супроводжуються методичними порадами щодо опрацювання фрагментів текстів, питаннями для кращого засвоєння вміщених у них провідних філософських ідей, відомостями про основну та додаткову літературу.

Призначено для студентів негуманітарних спеціальностей ВНЗ України та для методичної роботи викладачів.

УДК 101(109)(4)(075.8)
ББК 87.3(4)я73
X 91

ISBN 978-966-240-6

© В.Л. Петрушенка, 2020
© «Новий Світ-2000», 2020

ЗМІСТ

Вводне слово.....	6
Структура Хрестоматії.....	7
Античність.....	8
ГЕРАКЛІТ	9
ПІФАГОР	13
АНТИЧНИЙ АТОМІЗМ.....	18
СОФІСТИ	24
ПЛАТОН	29
АРІСТОТЕЛЬ	46
АНТИЧНИЙ СКЕПТИЦИЗМ.....	54
СТОЇЦИЗМ.....	62
ПЛОТІН	70
ПРОКЛ	81
Середньовічна філософія.....	90
ЮСТИН МУЧЕНИК.....	91
КЛИМЕНТ ОЛЕКСАНДРІЙСЬКИЙ.....	103
КВІН СЕПТИМІЙ ФЛОРЕНС ТЕРТУЛІАН	110
АВГУСТИН АВРЕЛІЙ.....	117
ПСЕВДО ДІОНІСІЙ АРЕОПАГІТ	128
ІОАНН ДАМАСКІН	133
СЕВЕРИН БОЕЦІЙ.....	138
ІОАНН СКОТТ ЕРИУГЕНА.....	147
АНСЕЛЬМ КЕНТЕРБЕРІЙСЬКИЙ.....	153
СВ. БОНАВЕНТУРА	159
ТОМА АКВІНСЬКИЙ.....	162
ВІЛЬЯМ ОККАМ.....	169
Філософія Відродження та ідеї Реформації.....	173
ДАНТЕ АЛІГ'ЄРІ	174
ФРАНЧЕСКО ПЕТРАРКА.....	178
МИКОЛА КУЗАНСЬКИЙ.....	183
ДЖОВАННІ ПІКО ДЕЛЛА МІРАНДОЛА.....	186

ДЖОРДАНО БРУНО	190
МАРТІН ЛЮТЕР	195
Філософія Нового часу	204
ФРЕНСІС БЕКОН	204
РЕНЕ ДЕКАРТ	215
БЕНЕДИКТ СПІНОЗА	226
АНГЛІЙСЬКИЙ ЕМПІРИЗМ	240
ДЖОН ЛОКК	240
ДЖОРДЖ БЕРКЛІ	244
ДЕВІД ЮМ	247
ГОТФРІД ВІЛЬГЕЛЬМ ЛЕЙБНІЦ	256
БЛЕЗ ПАСКАЛЬ	271
Філософські ідеї Просвітництва	281
ЖАН МЕЛЬЄ	281
ШАРЛЬ-ЛУІ МОНТЕСК'Є	283
ВОЛЬТЕР	285
ЖАН-ЖАК РУССО	288
БЕНДЖАМІН ФРАНКЛІН	292
ТОМАС ДЖЕФФЕРСОН	293
ТОМАС ПЕЙН	294
ГОТХОЛЬД ЕФРАЇМ ЛЕССІНГ	297
ЙОГАНН-ГОТФРІД ГЕРДЕР	299
ХРИСТІАН ВОЛЬФ	302
Німецька класична філософія	309
ІММАНУЇЛ КАНТ	309
ЙОГАН ГОТЛІБ ФІХТЕ	330
ФРІДРИХ ШЕЛЛІНГ	336
ГЕОРГ ВІЛЬГЕЛЬМ ФРІДРИХ ГЕГЕЛЬ	348
ЛЮДВИГ АНДРЕАС ФЕЙЄРБАХ	360
Сучасна неklasична філософія	366
АРТУР ШОПЕНГАУЕР	366
ФРІДРИХ НІЦШЕ	378

СЬОРЕН К'ЄРКЕГОР	389
ЗИГМУНД ФРЕЙД	397
ОГЮСТ КОНТ	408
СЦІЄНТИСТСЬКА ФІЛОСОФІЯ ХХ СТ.....	417
МОРИЦ ШЛІК	417
РУДОЛЬФ КАРНАП.....	423
АЛЬФРЕД ТАРСЬКИЙ	426
ЕДМУНД ГУССЕРЛЬ.....	430
ЛЮДВИГ ЙОЗЕФ ЙОГАНН ВІТЕНШТАЙН	439
АНТРОПОЛОГІЧНА ФІЛОСОФІЯ ХХ СТ.....	446
МАРТІН ГАЙДЕГЕР	446
ЖАН-ПОЛЬ САРТР	457
АЛЬБЕР КАМЮ	463
МАКС ШЕЛЕР	472
ЕМАНУЕЛЬ МУНЬЄ	483
ФІЛОСОФІЯ НЕОТОМІЗМУ	495
ЕТЬЄН ЖІЛЬСОН.....	495
ЖАК МАРИТЕН	502
КУЛЬТОРОЛОГІЯ ХХ СТ.	518
ОСВАЛЬД ШПЕНГЛЕР.....	518
МІШЕЛЬ ФУКО	528
ЖАК ДЕРРІДА.....	542
ЖАН БОДРІЯР	556

Вводне слово

Як опрацювати матеріал Хрестоматії

Сучасна вища освіта як в Україні, так і в усьому світі, зазнає суттєвих змін під впливом цілої низки факторів. Тут даються взнаки й соціальні чинники (суттєве збільшення часу на належне засвоєння професійних знань та навичок), і економічні (зростання вартості вищої освіти), і науково-технічні (колоніальні темпи нарощування наукової інформації), і технологічні (швидкі темпи інформатизації суспільства). У підсумку передбачається, що вища освіта все більше буде передбачати активну самоосвіту, в тому числі – і у варіанті віртуального навчання.

Досвід роботи кафедри філософії національного університету «Львівська політехніка» свідчить про зниження ефективності традиційних форм вивчення філософських дисциплін, особливо у формі надання певних знань студентам із наступним їх поверненням викладачу на семінарських заняттях та різного роду контрольних заходах. Все більшої ваги та значення набувають самостійні роздуми студентів над духовною спадщиною людства та спроби використати їх для осмислення того, що відбувається у реальному житті. Йдучи назустріч таким тенденціям, колектив кафедри давно та у різних формах залучає студентів до роботи над фрагментами оригінальних філософських текстів, що подаються у такий вибірці, щоби в них були представлені провідні, найбільш авторитетні філософські роздуми та ідеї, тобто такі, що отримали загально-го визнання та поширення. Попереднім виданням кафедри був «Практикум з філософії» (Львів, «Новий світ-2000», «Магнолія плюс», 2003), де означені проблеми вирішувались лише частково. Пропонована тепер Хрестоматія прямо орієнтована на виконання основних завдань, що стоять перед сучасними студентами негуманітарних спеціальностей у сфері ознайомлення із ідейною спадщиною європейської філософії та її активним засвоєнням.

Оскільки Хрестоматія не є науково-дослідним виданням, її автори обирали тексти переважно із російськомовних видань, тільки інколи звіряючи їх із оригіналами. Хрестоматія – це навчально-методичне видання, що не ставить собі за мету проведення наукових аналізів наведених текстів та ідей.

Використання Хрестоматії передбачає: а) активну роботу викладачів щодо визначення індивідуальних завдань для студентів на основі вивчення тих чи інших текстів; б) звернення студентів до коментуючої літератури та словників.

Виконуючи індивідуальні домашні завдання на основі опрацювання текстів Хрестоматії, студентам варто врахувати надані до них рекомендації, а, головне, відповісти на питання та виконати вміщені тут завдання. До них можуть бути додані завдання, сформульовані викладачами, а також есе – коментарі, запропоновані самими студентами.

Структура Хрестоматії

Розділи: *Античність;*
Середньовіччя;
Відродження і Реформація;
Новий час;
Англійський емпіризм;
Просвітництво;
Німецька класична філософія;
Сучасна некласична філософія.

До кожного із зазначених розділів подається загальний огляд суттєвих особливостей розвитку європейської філософії на даному етапі.

Окремі текстові матеріали складається із таких елементів:

1. Біографічна довідка.
2. Фрагменти творів.
3. Рекомендації до опрацювання фрагментів.
4. Питання та завдання для самостійного опрацювання текстових матеріалів.
5. Література до опрацювання текстів.

Ідея Хрестоматії, її структури та будови, її методичного супроводу розроблена доктором філософських наук, професором В.Л.Петрушенком.

Ним же виконані розділи:

Одноосібно: античний скептицизм, Ансельм Кентерберійський, С.Боецій, Діонісій Ареопагіт, І.С.Ериугена, В.Оккам, Ф.Бекон, Х.Вольф, аналітична філософія (М.Шлік, Р.Карнап, А.Тарський), Л.Вітгенштейн, Е.Гуссерль, Іоанн Дамаскін, Р.Декарт, І.С.Ериугена, філософія неотомізму (Е.Жільсон), Б.Паскаль, Піфагор, софісти, Ф.Шеллінг, Л.Фейербах.

У співавторстві: Платон (Одарченко М.М.), стоїцизм (Саноцька Н.Я.), Юстин Філософ (Саноцька Н.Я.), К.С.Ф.Тертуліан (Саноцька Н.Я.), Климент Олександрійський (Саноцька Н.Я.), В.Оккам (Саноцька Н.Я.), І.Кант (Одарченко М.М.), Г.Гегель (Одарченко М.М.), А.Камю (Саноцька Н.Я.), А.Шопенгауер (Карівець І.В.), Ж.Маритен (Кадикало А.М.).

Інші розділи Хрестоматії виконали:

Геракліт Ефеський – Петрушенко О.П.; Античний атомізм – Паньків О.В.; Аристотель – Паньків О.В.; Августин – Берт Ю.Е.; філософія Відродження – Лазарович Н.В.; філософські ідеї Просвітництва – Бразуль-Брушковський Є.Г.; М.Лютер – Савельєв В.П.; Б.Спіноза, Г.Лейбніц – Повторєва С.В.; І.Г.Фіхте – Одарченко М.М.; О.Конт, О.Шпенглер – Скалецький М.П.; С.Керкегор, З.Фрейд – Онищук О.В.; Ж.-П.Сартр – Даниляк Р.П.; М.Гайдеггер, М.Шелер – Мазур Л.І.; Ф.Ніцше – Мазурик М.В.; М.Фуко, Ж.Бодрійяр, Ж.Деррида – Карівець І.В.